

Koronan jyllääminen ja tuleva Tes-kierros

Kirjoittaessani tätä pääkirjoitusta lokakuun alkupuolella uutiset koronaviruksen toisen aallon leviämisestä ovat lisääntyneet ja sen takia viranomaiset miettivät uusia yhteiskunnallisia rajoitustoimia. Vaikka erilaiset toimet viruksen pysäyttämiseksi voivat olla tarpeellisia, lähes kaikki rajoitustoimet ovat kuitenkin myrkyä erityisesti pienille ja keskisuurille palvelualan yrityksille, kuten myös leipomoille ja konditorioille.

Keväällä alkanut koronaviruksen kriisi ja siihen liittyneet valtiotilan toimenpiteet runteliivat kevään aikana kovalla kädellä leipomo- ja konditoria-alan yrityksiä. Kesän aikana monien yritysten kohdalla myynti elpyi, kun ihmiset ryhtyivät käyttäytymään ja liikkumaan lähes normaalilla tavalla. Mutta nyt lokakuussa kantautuu taas todella huolestuttavia uutisia leipomokentältä. Esimerkiksi eräs Pohjanmaalla toimiva leipomo kertoi, että heidän yrityksensä kahvilan myynti viikolla 41 putosi 70 % viikon 40 myyntiin verrattuna. Syynä tähän myynnin romahdukseen olivat uutiset koronan leviämisestä Pohjanmaalla. Kun huomioidaan vielä se, että eri puolilta Suomea kantautuu uutisia leipomoyritysten konkurseista, ei tulevaisuus näytä yrityksille kovin ruusuiselta.

Lisähaasteita leipomoalan yrityksille tulee tuomaan elintarvikealan työehtosopimusten sopimuskauden päätyminen tammikuun lopussa 2021. Työnantajaliitto ETL ja elintarviketyöläisiä edustava SEL neuvottelevat alalle uuden työehtosopimuksen. Elintarviketyöläiset ovat vuosikymmenten ajan toimineet taktisesti ovelasti ja vaatineet samansuuruiset palkankorotukset kaikille elintarvikealoille, niin leipomo-, panimo-, meijeri-, peruselintarvike kuin liha-alalle. Tämä ”tasapuolisuus” on tarkoittanut käytännössä sitä, että esimerkiksi muutaman henkilön työllistävässä pienessä leipomossa on maksettu työntekijöille samansuuruiset palkankorotukset kuin on maksettu työntekijöille suurissa liha-alan yrityksissä. SEL:n tasapuolisten palkankorotusvaateiden johdosta suuret elintarvikealan prosessiteolliset yritykset ovat tosiasiansa saaneet vuosikymmenten ajan yritystensä tuottavuuteen nähden suhteellisesti pienempiä palkankorotuksia pieniin käsityövaltaisiin yrityksiin verrattuna.

Leipomo- ja konditoria-alan yrityksissä työvoimakustannusten osuus yrityksen liikevaihdosta on yrityksen koosta ja työntekijöiden määrästä riippuen 25–60 %. Vastaavasti meijeri-, panimo- ja liha-alan teollisissa yrityksissä työvoimakustannusten osuus yrityksen liikevaihdosta on noin 10 %. Edellä mainittu huomioiden esimerkiksi yhden prosentin (1 %) palkankorotuksen vaikutus on aivan erilainen työvoima- ja käsityövaltaisille leipomoalan yrityksille kuin mikä sen vaikutus on tehokkaalle prosessiteolliselle elintarvikelaitokselle. Tässä kohtaa on syytä huomioida myös se, että leipomoala ainoana elintarvikealana maksaa klo 21-06 välisenä aikana tehdystä työstä 100 %:lla ko-

rotettua palkkaa. Muiden elintarvikealojen yritykset pystyvät järjestelemään asiat niin, että ne voivat lähes aina maksaa yöllä tehdystä työstä vain 30% korotettua palkkaa. Näin siis siitä huolimatta, että palkankorotusten suuruus on ollut samanlainen kaikilla elintarvikealoilla.

Kyse on kokonaisuudessaan kohtuuttomasta tilanteesta erityisesti pienille ja keskisuurille leipomo- ja konditoria-alan yrityksille. Tämä on varmasti yksi syy siihen, miksi leipomot ja konditoriat, jotka vain ”kynnelle kykenevät”, muuttavat toimintansa kahvilaksi, ravintolaksi, myymäläksi tai miksi tahansa muuksi, kunhan heidän ei vain tarvitsisi nou-

dattaa mahdollisimman jäykkää leipomoalan työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta. Myös näiden muiden alojen työehtosopimusten nojalla voidaan valmistaa leipomo- ja konditoriatuotteita aivan samalla tavalla kuin niitä valmistetaan leipomoita koskevan työehtosopimuksen nojalla*.

Nyt koronaviruksen jyllätessä pienten ja keskisuurten yritysten tarpeet ja huolet on viimein otettava tosissaan. Suurella osalla leipomo- ja konditoria-alan yrityksistä tilanne on veitsenterällä, kun keväällä alkaneen koronaviruksen aikana yritykset ovat syöneet pääomansa, jotta ne ovat pysyneet pystyssä. Sen takia tulevalle tes-kierroksella elintarviketyöläisten tulee luopua kaikille elintarvikealoille kohdistetuista ”tasapuolisista” palkankorotus- ja muista vaateistaan. Mahdolliset korotukset, jos SEL niitä tässä tilanteessa ylipäänsä kehtaa edes esittää**, tulee kohdistaa niihin yrityksiin, joilla siihen on varaa ja maksukykyä. Tällä tavoin SEL voi omalta osaltaan vaikuttaa siihen, että pienten ja keskisuuren yritykset voivat selviytyä tämänhetkisestä taloudellisesta ahdingostaan ja samalla sadat tai tuhannet elintarviketyöläiset voivat säilyttää työpaikkansa. Vai haluaako SEL näillä kartellisopimuksilla pelata ”isojen yritysten pussiin” ja vain edesauttaa pienten ja keskisuuren yritysten katoamista markkinoilta?

Mika Väyrynen

* Tässä on myös yksi syy siihen, miksi Leipomoiden työntekijöitä koskevaan työehtosopimukseen on välttämätöntä saada joustoja, edes samanlaisia joustoja, kuin on jo muissa elintarvikealan työehtosopimuksissa.

**On myös syytä huomioida, että lähes kaikki muut teollisuuden alat olivat ”edellisellä tes-kierroksella” mukana Kiky:ssä ja saivat Kiky:n mukanaan tuomat vuosittaiset 1,4 %:n kustannussäästöt vuosille 2017, 2018 ja 2019. Lisäksi muut teollisuuden alat saivat neuvoteltua sopimuksiinsa erilaisia joustoja. Elintarvikeala ei ollut mukana Kiky:ssä, eikä joustoja ole juuri näkynyt.